

*Белец Жанна Аркадіївна,
доцент кафедри державного управління
і місцевого самоврядування
Херсонського національного
технічного університету*

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ

Питання децентралізації є важливим аспектом у впровадженні реформи бюджетного процесу в органах місцевої влади та органах місцевого самоврядування. З метою посилення ролі місцевих бюджетів та зміцнення їх фінансовими ресурсами шляхом перерозподілу доходів і видатків між бюджетами різних рівнів Верховна Рада України наприкінці 2014 та впродовж 2015 року внесла кілька змін до Бюджетного та Податкового кодексів.

Бюджетний кодекс України закріпив, що «програмно-цільовий метод у бюджетному процесі – це метод управління бюджетними коштами для досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів за всіх стадіях бюджетного процесу» [1, с. 11]. Кодексом визначено дальший розвиток програмно-цільового методу бюджетування та порядок застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі на рівні державного і місцевих бюджетів.

Програмно-цільовий метод є інструментом, що забезпечує: планування бюджету на середньострокову перспективу; перехід від утримання бюджетних установ до надання населенню високої якості послуг; оптимальне використання бюджетних коштів, досягнення в результаті значного економічного і соціального ефекту; підвищення обізнаності громадськості про ефективність витрачання коштів бюджету територіальної громади та гарантованих соціальних послуг [2, с. 271].

Особливістю програмно-цільового методу формування бюджетів є впровадження нового механізму управління видатками бюджету, суть якого полягає в тому, що вкладені фінансові ресурси мають працювати на кінцевий результат. Ефективне запровадження цього методу передбачає наявність системи фінансового контролю, звітності та аудиту. Обов'язковим елементом постає побудова системи моніторингу та оцінки виконання програм.

Базовими компонентами методології програмно-цільового методу, що забезпечують його найбільш ефективно впровадження, є: якісне стратегічне планування соціально-економічної діяльності органу місцевого самоврядування; середньострокове планування бюджету; система моніторингу та оцінки виконання програм; залучення громадськості до ухвалення бюджетних рішень шляхом збільшення ступеня прозорості інформації про бюджет [3, с. 18].

Водночас в умовах сьогодення на шляху до запровадження програмно-цільового методу в Україні існує низка проблем, зокрема: відсутність реальних стратегій розвитку регіонів; недостатній рівень децентралізації повноважень місцевим органам влади; відсутність затверджених соціальних стандартів і нормативів; відсутність чітких критеріїв розрахунку загальних видатків на делеговані функції; незбалансованість обсягу наданих повноважень та функцій з державного рівня на місцевий з наданими ресурсами для виконання цих рішень; відсутність методики планування та встановлення довготермінових планів; відсутність показників результативності виконання програм [2, с. 273-274].

Крім того, нині неможливо повною мірою запровадити програмно-цільовий метод бюджетування на місцевому рівні через неготовність до кардинальних змін механізмів трьох ключових підсистем публічного управління. Ідеться про чинники перешкоджання програмно-цільовому нововведенню, що виявляються в недосконалості таких механізмів: 1) державного фінансового контролю внаслідок відсутності дієвих інструментів контролю, оскільки перехід на програмно-цільове бюджетування неминуче викличе спокусу управлінців штучно завищувати, «надувати» результативні індикатори; 2) соціального захисту населення внаслідок відсутності інструментів його соціальної захищеності, оскільки неминуча оптимізація мережі бюджетних установ вивільнить частину їх працівників, що зумовить соціальний опір; 3) зайнятості населення внаслідок невідповідності сегментів ринку для розміщення вивільнених працівників [4, с. 215].

Отже, нова модель взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами нарівні із запровадженням програмно-цільового методу бюджетування, скерованого на ефективність використання бюджетних коштів, ставить перед представниками органів місцевого самоврядування завдання розібратись у теоретичних та практичних новаціях законодавства щодо формування та виконання місцевих бюджетів, їх казначейського обслуговування, здійснення фінансового контролю, запровадження державно-приватного партнерства в умовах бюджетної децентралізації бюджетного процесу.

Перелік використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 12 травня 2015 р.: (ОФЦ. ТЕКСТ). – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2015. – 212 с.
2. Казюк Я. М. Механізми формування та реалізації державного управління бюджетними ресурсами на місцевому рівні: монографія / Я. М. Казюк. – Херсон: ПП Вишемирський В. С., 2014. – 426 с.
3. Планування місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу : навчальний посібник / [Під заг. ред. І. Ф. Щербини] ; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», USAID – К., 2011. – 108 с.
4. Попов С., Голинська О. Децентралізація на засадах програмно-цільового бюджетування: досвід для України [Електронний ресурс] / С. Попов, О. Голинська // Державне управління та місцеве самоврядування : збірник наукових праць Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України, 2015. – Вип. 2 (25). – Режим доступу: [http://www.dbuara.dp.ua/vidavnictvo/2015/2015_02\(25\)/23.pdf](http://www.dbuara.dp.ua/vidavnictvo/2015/2015_02(25)/23.pdf).